

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	5
1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження	5
1.2. Основні аспекти вивчення державної інформаційної політики.....	12
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ЧИННИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	21
2.1. Особливості інформаційної політики Великобританії.....	21
2.2. Порівняльний аналіз головних чинників функціонування інформаційної політики Великобританії та України	34
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Науково-технологічна революція, спричинивши стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ), привела до становлення нової форми цивілізації, яку почали називати «постіндустріальним суспільством», «інформаційним суспільством», «суспільством знань» тощо.

Стратегічним ресурсом економічного, політичного та соціокультурного розвитку стала інформація, швидкий обіг якої неможливий без впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що, у свою чергу, викликає суттєві зміни у житті суспільства.

Євроінтеграційні прагнення України впливають не лише на співробітництво держави з європейськими міжурядовими інституціями, а й на визначення пріоритетів інформаційної політики, формування її основних доміант, стратегію побудови інформаційного суспільства.

Пошук оптимальних моделей інформаційної політики, адаптованих до європейського співробітництва, викликає необхідність дослідження практики вироблення та реалізації інформаційної політики країн Європейського Союзу (ЄС).

Оптимальна модель інформаційного суспільства, сформована в одній із провідних країн ЄС - Великій Британії досить успішно реалізується її владними структурами різного рівня. Це дає підстави розглядати її як можливий приклад для реалізації програми побудови інформаційного суспільства в Україні.

Досвід цієї країни заслуговує ретельного дослідження з метою вивчення можливостей впровадження та запозичення кращих методів формування інформаційного суспільства. Незважаючи на відмінність вихідних передумов Великої Британії та України, аналіз британського досвіду уможливорює

об'єктивні оцінки чинників, що сприяють або перешкоджають політиці інтеграції країни до європейського та світового інформаційного суспільства.

Метою даного дослідження є визначення особливостей інформаційної політики Великої Британії у контексті формування інформаційного суспільства.

Для реалізації мети необхідно виконати такі дослідницькі **завдання**:

— визначити теоретико-методологічні аспекти вивчення інформаційної політики;

— виокремити чинники розвитку політики Великої Британії щодо формування інформаційного суспільства;

— встановити особливості формування стратегії розвитку інформаційного суспільства в межах інформаційної політики Великої Британії;

— дослідити основні домінанти стратегічного підходу Великої Британії до формування інформаційного суспільства;

— визначити ключові аспекти досвіду Великої Британії для вдосконалення інформаційної політики України.

Об'єкт дослідження - інформаційна політика Великої Британії.

Предмет дослідження - особливості інформаційної політики Великої Британії у контексті побудови інформаційного суспільства.

Методи дослідження базуються на принципах наукового пізнання, а саме, об'єктивності, системності, єдності історичного і логічного. При аналізі основних чинників політики Великої Британії та особливостей стратегії розвитку інформаційного суспільства в інформаційній політиці Великої Британії були використані системний, структурно-функціональний, компаративний, інституційний методи наукового аналізу. Статистичний метод дав змогу конкретними даними підтвердити позитиви та негативи відповідної політики Великої Британії..

Практичне значення роботи. Отримані результати та висновки можуть бути використані для подальших наукових досліджень в галузі державної інформаційної політики в контексті формування інформаційного суспільства.

Структура роботи відповідно до мети та завдань складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Розвиток сучасного світу демонструє стійкі тенденції до побудови нової суспільної формації вищого рівня - інформаційного суспільства, де є доступними досвід та знання, накопичені людством за всю історію його існування.

На сьогоднішній день спостерігається велика кількість наукових досліджень у цій сфері. Переважно всі науковці оперують поняттям «інформаційне суспільство», що містить у собі весь спектр створення, передавання та переосмислення інформації, не враховуючи при цьому, що шляхи зародження і передачі інформації можуть бути зовсім різними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що інформаційне суспільство як соціальна, економічна і передусім культурна система була об'єктом уваги дослідників ще з 60-х рр. ХХ ст. У цей же час сформувався і сам термін «інформаційне суспільство», введений до наукового обігу майже одночасно американськими і японськими дослідниками. Поряд з поняттям «інформаційне суспільство» використовуються такі терміни, як «технотронне суспільство», «суспільство знання», «постіндустріальне суспільство».

Вперше термін «інформаційне суспільство» було використано в Японії у 1966 році під час доповіді про наукові, технічні та економічні дослідження. У доповіді зазначалося, що інформаційне суспільство – це суспільство, в якому в достатній кількості інформації, а також є всі необхідні кошти для її розподілу. [54].

У той же час в країнах Західної Європи панувала наукова думка, що основою формування інформаційного суспільства має бути розвиток обчислювальної та інформаційної техніки, адже інформація з кожним днем

набуває глобального характеру, і відповідно державні кордони не впливають на рух інформаційних потоків, зрештою, спроби обмежити вільне поширення інформації шкодять тій стороні, яка прагне внести такого роду обмеження. Водночас вирости можливості збору, обробки, зберігання, передачі інформації, доступу до неї, зріс вплив інформації на розвиток різних сфер людської діяльності, що призвело до формування нових трудових ресурсів за рахунок збільшення кількості зайнятих в інформаційній індустрії.

Наукові виділюють три особливості постіндустрального суспільства:

- перехід від індустріального до сервісного суспільства;
- вирішальне значення кодифікованого теоретичного знання для здійснення технологічних інновацій;
- перетворення нової «інтелектуальної технології» у ключовий інструмент системного аналізу і теорії прийняття рішень. [54].

Інформаційне суспільство в американській національній інформаційній інфраструктурі визначається як суспільство, в якому:

- кращі школи, вчителі та курси стають доступними всім студентам незалежно від географічних умов, відстані, ресурсів і працевдатності;
- величезний потенціал мистецтва, літератури і науки стає доступним не тільки у великих організаціях, бібліотеках, музеях;
- послуги охорони здоров'я і соціальні послуги стають доступними в інтерактивному режимі кожному своєчасно і в будь-якому місці;
- у кожного є шанс жити в різних місцях без втрати можливості повноцінно працювати в офісі через електронні магістралі;
- невеликі фірми можуть отримувати замовлення з усього світу електронним шляхом;
- кожний може дивитися останні фільми, звертатися в банк, магазин зі свого будинку;

- кожний може отримувати державну інформацію прямо або через місцеві бібліотеки, легко вступати в контакти з державними службовцями;
- державні, ділові структури можуть обмінюватися інформацією електронним шляхом, знижуючи обсяг паперової роботи і поліпшуючи якість послуг.

В останнє десятиріччя тему інформаційного суспільства досліджували також й вітчизняні вчені, ними запропоновано декілька визначень інформаційного суспільства.

Наприклад, дослідник А. І. Ракитов ще у 80-х роках ХХ ст. зазначав, що перехід до інформаційного суспільства передбачає, що виробництво, експлуатація і використання послуг та знань є найважливішим продуктом соціальної діяльності, причому питома вага знань у цій бінарній формулі зростає.

Справжнє інформаційне суспільство має забезпечувати правові і соціальні гарантії кожного громадянина суспільства, в якому б місці він не знаходився, та надавати йому всю необхідну для його життєдіяльності та вирішення поставлених перед ним проблем інформацію у будь-який час. [5].

Інформаційне суспільство - це суспільство, в якому засоби інформаційних технологій (комп'ютери, інтегровані системи, кабельний та супутниковий зв'язок, відеопристрій, програмне забезпечення, наукові дослідження), спрямовані на те, щоб зробити інформацію загальнодоступною. [15].

Основними критеріями інформаційного суспільства А. І. Ракитов вважає кількість та якість інформації, що є в обігу, її ефективну передачу та обробку. Додатковим критерієм є доступність інформації для кожного завдяки її відносній дешевизні.

Дослідники О. А. Фінько і Ю. М. Нестеров характеризують інформаційне суспільство такими ознаками:

- персональний комп'ютер є у кожному будинку і має доступ до транскордонних інформаційних мереж;

— кожний член суспільства має можливість своєчасно отримувати повну і достовірну інформацію будь-якого характеру з будь-якої держави за допомогою транскордонних інформаційних мереж, знаходячись при цьому у будь-якій точці географічного простору;

— оперативна комунікація кожного члена суспільства з будь-ким, а також з державними чи громадськими структурами незалежно від місця знаходження;

— зникнення географічних та геополітичних кордонів держав завдяки інформаційним мережам, виникає необхідність гармонізації інформаційного законодавства країн;

— поява нових форм діяльності з використанням інформаційних мереж - робота, творчість, виховання, освіта, медицина та ін. [18].

Г. Л. Смолян і Д. С. Черешкин основними ознаками інформаційного суспільства називають:

— формування єдиного світового інформаційного простору та поглиблення процесів інформаційної і економічної інтеграції країн і народів;

— створення ринку інформації та знань як чинників виробництва на додаток до ринків природних ресурсів праці й капіталу та перехід інформаційних ресурсів суспільства в реальні ресурси соціально-економічного розвитку за рахунок розширення доступу до них;

— підвищення значущості проблем забезпечення інформаційної безпеки особистості, суспільства і держави та створення ефективної системи забезпечення прав громадян і соціальних інститутів на вільне отримання, поширення і використання інформації.

Основною ознакою і якісним параметром суспільства нового типу були визнані особлива роль знання й заснованих на ньому технологій, домінування інформації, прискорення технічного прогресу, зменшення частки матеріального

виробництва в сукупному суспільному продукті, розвиток сектору послуг, підвищення якості життя.

Формування концепцій інформаційного суспільства було спричинено стрімкими змінами в технологічній сфері, що призвело до домінування цивілізаційного підходу до історичного процесу. Це у свою чергу дозволяє фіксувати різні стадії цивілізаційного розвитку людства шляхом технологічного прогресу.

Стосовно самого терміна «інформаційне суспільство», то він став фактично єдиною альтернативою поняттю «постіндустріальне суспільство», дезактуалізувавши такі, як «постбуржуазне», «посткапіталістичне», «постпідприємницьке», «постринкове», «посттрадиційне», «постісторичне», «технотронне», «програмоване», «суспільство, засноване на знаннях», «конвенціональне», «активне», «добре».

Однак найбільш актуальними виявилися два з них — суспільство «постіндустріальне» та суспільство «інформаційне». На думку Д. Белла, термін «постіндустріальне суспільство» більш точно, ніж терміни «суспільство знання», «інформаційне суспільство», «суспільство професіоналів», відображає ту «швидку ерозію», якої зазнали «старі суспільні відносини (засновані на власності), владні структури (сконцентровані на вузьких елітах) і буржуазна культура (що базується на принципах економії та відкладеного задоволення)» [4].

Термін «інформаційне суспільство» відкидає і М. Кастельс, віддаючи перевагу іншому поняттю — «інформаціональне суспільство» — і обґрунтовує необхідність подібного розрізнення тим, що інформація, котра розуміється як трансляція знання, мала важливе значення в усіх суспільствах, включаючи середньовічну Європу.

Термін же «інформаціональне» «вказує на атрибут специфічної форми соціальної організації, в якій завдяки новим технологічним умовам, що виникають у даний історичний період, генерування, обробка і передача

інформації стали фундаментальними джерелами продуктивності і влади» [24 с. 42–43].

Незважаючи на обґрунтованість подібних термінологічних настанов, є очевидним, що і інформаційні, і постіндустріальні концепції описують єдину реальність, якою виступає суспільство, орієнтоване на знання та інформацію як основний виробничий ресурс.

І не настільки принципово, що Є. Масуди визначає інформаційне суспільство як вищу стадію розвитку постіндустріального суспільства [35], а У. Мартін, дослідник інформаційних технологій у Белфасті, — як «розвинене індустріальне суспільство» [34.], що Д. Белл виділяє саму інформацію як ресурс суспільного розвитку [4], а М. Кастельс акцентує на тому, що більш принциповою є «технологія для впливу на інформацію, а не просто інформація, призначена для впливу на технологію, як було у випадку попередніх технологічних революцій» [24.].

У всіх випадках, як слушно підкреслює дослідниця О. Костіна, спільність методологічних підходів виявляється з усією очевидністю, що й дозволяє при аналізі культури інформаційного суспільства спиратися і на постіндустріальні, і на інформаційні концепції [10 с. 13].

Отже, керуючись міжнародним досвідом, враховуючи теоретичні засади становлення та розвитку інформаційного суспільства в інформаційно розвинутих країнах світу (Д. Белл, І. Масуда, С. Нора, А. Мінк, М. Постер та інші) поняття «інформаційного суспільства» можна трактувати як громадянське суспільство з розвинутим інформаційним виробництвом і високим рівнем інформаційно-правової культури, в якому ефективність діяльності людей забезпечується розмаїттям послуг, заснованих на інтелектуальних інформаційних технологіях та технологіях зв'язку. [2, с. 13].

1.2. Основні аспекти вивчення державної інформаційної політики

Інформаційна взаємодія держави, суспільства і особистості найбільш оптимальна при використанні інформаційних і телекомунікаційних технологій з метою підвищення загальної ефективності діяльності державного механізму, створення інформаційно відкритого суспільства, розвитку інститутів демократії.

Вплив інформаційного суспільства на культуру виявляється в масштабних змінах культури виробництва, бізнесу, організації роботи, дозвілля, споживання. Ці зміни зумовлені швидким процесом об'єктивізації інформації і знань, можливостями їх передачі у вигляді технологій через телекомунікації широким верствам населення, а також виникненням нових видів діяльності, заснованих на використанні знань.

Діалектичний взаємозв'язок і взаємообумовленість економічних, правових, соціальних, культурних і технологічних чинників у становленні інформаційного суспільства виявляється в соціальній сфері, у лібералізації правил регулювання інформаційного і телекомунікаційного ринків, у технологічній і організаційній конвергенції, формуванні нових вимог до працівників і організації ділового процесу, у змінах в інформаційному законодавстві, підвищенні ролі державного регулювання і міжнародної співпраці.

Економічними основами інформаційного суспільства є галузі інформаційної індустрії (телекомунікаційна, комп'ютерна, електронна, аудіовізуальна), які переживають процес технологічної конвергенції і корпоративного злиття, розвиваються найбільш швидкими темпами, мають вплив на всі галузі економіки і конкурентоспроможність країн на світовій арені. Відбувається інтенсивний процес формування світової «інформаційної економіки», що укладається в умовах глобалізації інформаційних, інформаційно-технологічних і телекомунікаційних ринків, виникненні світових лідерів

інформаційної індустрії, перетворенні «електронної торгівлі» по телекомунікаціях у засіб ведення бізнесу. [54].

Правовими основами інформаційного суспільства є закони і нормативні акти, що регламентують права людини на доступ до інформаційних ресурсів, технологій, телекомунікацій, захист інтелектуальної власності, недоторканність особистого життя, свободу слова, інформаційну безпеку. Інформаційна безпека суспільства і особистості набуває нового статусу, із суто технологічної проблеми перетворюючись в соціальну, від вирішення якої залежить стійке функціонування сучасних товариств. [26].

Технологічними основами інформаційного суспільства є телекомунікаційні й інформаційні технології, які стали лідерами технологічного поступу, невід'ємним елементом будь-яких сучасних технологій, сприяють економічному зростанню, створюють умови для вільного обігу в суспільстві великих масивів інформації і знань, спричиняють істотні соціально-економічні перетворення і, зрештою, становлення інформаційного суспільства. [16].

Основні характеристики інформаційного суспільства, за Д. Лайоном, зводяться до наступних:

- у технічній сфері — впровадження інформаційних технологій у всі сфери виробництва, економічного і ділового життя, у систему освіти та побут;
- у соціальній сфері — під впливом інформації формується нова — інформаційна свідомість, змінюється якість життя;
- в економічній сфері — інформація перетворюється в основний ресурс, стає джерелом додаткової вартості і зайнятості;
- у політичній сфері — свобода доступу до інформації стає основою політичного процесу, принципів плюралізму і демократії;
- у культурній сфері — формування відповідних норм і цінностей, які відповідають вимогам розвитку окремого індивіда і суспільства в цілому. [29].

Д. Лайон вважає дії влади в інформаційному суспільстві повинні бути відкритими, зрозумілими і контрольованими цим же суспільством. Зміцнення такої довіри потребує, щоб і влада була більшою мірою поінформована про стан громадської думки і враховувала її при визначенні політики. [29].

Дослідник І. Мелюхін, проаналізувавши різні практики державного регулювання інформаційної сфери суспільства, виділив ряд конкретних напрямів діяльності державних органів [36.]:

- заохочення конкуренції,
- боротьба з монополізмом,
- контроль за концентрацією власності у ЗМІ,
- забезпечення права громадян на доступ до інформації та інформаційних ресурсів,
- дотримання свободи слова,
- захист інтересів національних меншин та молоді в інформаційній сфері,
- посилення ролі національної культури та протистояння культурній експансії інших країн,
- переорієнтування системи освіти з врахуванням вимог інформаційного суспільства,
- забезпечення інформаційної безпеки особистості і суспільства в цілому та ін.

Проблеми творення і функціонування державної інформаційної політики цікавими є для науковців. Наприклад, А. Грабельников переконаний, що інформаційне суспільство може складатися там, де вже створене сприятливе соціальне середовище, коли кілька відсотків населення можуть забезпечити харчуванням решту і дати їм можливість працювати у інших сферах [9 с. 291—292].

I. Арістова наполягає, що кожен державний орган, який приймає обов'язкові для громадян рішення, повинен мати офіційне електронне видання, яке розповсюджується безоплатно чи запередплатою [Зс. 29]. При цьому електронне видання має бути не копією паперового, а самостійним та адресним. Приміром, парламент може готувати спеціальні видання для дітей та підлітків, для ЗМІ, науково практичні видання, адресовані спеціалістам, тощо. Спілкування з громадянами через електронну пошту, на переконання науковця, має стати нормальною стандартною практикою роботи будь якої державної структури.

Сучасна державна інформаційна політика є частиною загальної системи державного управління в період розвитку інформаційного суспільства, яка встановлює відповідні норми при яких впроваджується всі управлінські рішення та реалізується політична діяльність.

Розглядаючи поняття «державної інформаційної політики», варто зупинитися на терміні «політика». У переважній більшості поняття «політика» є політологічною категорією, що характеризує організаційну, регулятивну й контрольну сфери соціуму в межах якого впроваджується соціальна діяльність, яка спрямована на досягнення, утримання й реалізацію влади індивідами й соціальними групами в цілях утвердження власних інтересів та потреб.

Зауважимо, що поняття «політика» та «інформація» знаходяться в плідному взаємозв'язку між собою в процесі функціонування державно-правових інституцій. Водночас, державно-правові структури мають значний вплив на інформацію та ступінь її відкритості, і. До того ж, одна з найважливіших соціальних функцій влади - дозування інформації та її «пакування» [31].

Як бачимо, дані терміни тісно пов'язані між собою у процесі функціонування та розвитку української держави та соціуму.

Власне, поняття «державна інформаційна політика» є одним із найважливіших понять гуманітарної сфери, що вживається в різних науках, зокрема в державному управлінні, політології, соціології, юриспруденції тощо.

Додамо, що термін «державна інформаційна політика» може стосуватися найрізноманітніших сфер суспільного життя.

Загальна характеристика поняття «державної інформаційної політики» надається і в Законі України «Про інформацію», який був прийнятий у 1992 році та внесено змінами у 2019 році. Так, згідно Закону «Державна інформаційна політика» визначається як «сукупність основних напрямів і способів діяльності держави з отримання, використання, поширення та зберігання інформації» [52].

Більш того, у статті 6 вказаного закону, державна інформаційна політика розробляється та реалізується органами державної влади загальної та спеціальної компетентності.

Також у Законі України «Про інформацію» надається визначення основних напрямів державної інформаційної політики, а саме:

- вільний доступ кожного громадянина до інформації;
 - забезпечення однакових можливостей відносно створення, збирання, використання, поширення, охорони, тощо різної інформації;
 - створення належного середовища задля комплексного формування в Україні інформаційного суспільства;
 - відкритість та прозорість функціонування різних суб'єктів владних повноважень;
 - розробка та розвиток електронного урядування, інформаційних систем і мереж інформації;
 - постійний процес оновлення, збагачення та зберігання державних інформаційних ресурсів;
 - захист та безпека інформаційної політики України;
 - активізація міжнародної співпраці в інформаційній сфері та наближення України до світового інформаційного простору [52].
- Окрім того, у зазначеному нормативно-правовому документі «Про інформацію» надається визначення і таких понять як «інформація». Так, відповідно до розділу 1 даного закону, термін

«інформація» визначається як будь-які відомості та/або матеріали, що можуть бути збережені на матеріальних носіях чи відображені в електронному вигляді. А поняття «захист інформації» визначається як комплекс правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів відносно забезпечення збереження, цілісності інформації та належного порядку доступу до неї [52]. Взаємодія влади з інститутами громадянського суспільства неможлива без інформаційної відкритості, тому М.Бондаренко пропонує розширити інформаційне поле за рахунок [7]:

- радикального оновлення функцій, методів та критеріїв діяльності існуючих інформаційних служб органів виконавчої влади;
- звуження кола відомчих таємниць;
- навчання державних службовців практичній роботі в умовах інформаційної відкритості;
- встановлення каналів двостороннього зв'язку державних органів із громадськими організаціями, які займаються аналогічними проблемами.

Державну інформаційну політику як діяльність органів влади по конкретних напрямках визначив Е. Тавокін ("Информационная политика: системный подход) [20, с. 4—13]. Серед них:

- розробка цільових орієнтирів та критеріїв оцінки ефективності інформаційної політики, що визначаються на основі ідеологічної доктрини;
- виробництво, накопичення і зберігання актуальних відомостей про соціально значимі події, що відбуваються в державі та за її межами;
- адептація, інтерпретація, впорядкування і визначення пріоритетності вищезазначених відомостей у відповідності до ідеологічних установок;
- упорядковане тиражування і розповсюдження відомостей каналами масової комунікації, найперше — державними;
- забезпечення координації діяльності недержавних каналів масової комунікації і прес служб державних структур;

- цілеспрямована підготовка та перепідготовка кадрів, задіяних в інформаційній сфері;
- формування і розвиток державних інформаційних ресурсів, забезпечення права громадян та організацій на отримання загальнодоступної інформації;
- розвиток науково технічного і виробничого потенціалу інформації в галузі державних ЗМІ, зв'язку і телекомунікацій;
- розвиток правової бази в галузі інформаційної діяльності;
- розвиток і зміцнення системи інформаційної безпеки;
- проведення систематичного контролю ефективності здійснюваної інформаційної політики.

Вивченню сутності, значення і ролі інформації в соціальному управлінні з урахуванням тенденцій розвитку інформаційного суспільства на межі тисячоліть присвячені наукові праці відомого науковця І. Арістової, в яких системно досліджується сам феномен «інформаційного суспільства» та основи інформаційного суспільства в Україні [4].

Практично вперше на академічному рівні в Україні спробували комплексно дослідити і висвітлити сутність та основні складові сучасної інформаційної політики проф. Г. Почепцов та С. Чукут, приділяючи особливу увагу питанням побудови інформаційного суспільства, проблемам правового регулювання інформаційної сфери, становленню та впровадженню системи електронного урядування з урахуванням зарубіжного та вітчизняного досвіду [22]. Науковцями ґрунтовно розкрита технологія використання інформаційних стратегій та ведення сучасних інформаційних війн.

Відставання України при підготовці фахівців у галузі інформаційних наук у контексті головного виклику сучасності — глобалізації, — намагалися надолужити вітчизняні вчені М. Бондаренко, С. Маторін, Е. Соловійова, застосовуючи методологічний апарат системології — системний підхід

неосферного етапу розвитку науки [7,с.13]. Цей напрям наукових розвідок продовжують досліджувати проф. А. Чічановський та О. Старіщ, узагальнивши та систематизувавши у спільній науковій праці дослідження фахівців у сферах новітньої інформатизації, інформаційної політики та інформаційної безпеки держави [23].

Інформаційна політика держави як галузь соціальної інформатики, на думку дослідників, є її соціально політичною складовою. У цьому аспекті інформаційна політика є інформатикою засобів масової комунікації, яка вивчає як ЗМК формують ідеологічні погляди, думки й оцінки, що визначають побут і культуру поведінки людей. На сьогодні надзвичайно важливими для України є питання державного регулювання та формування прордержавних світоглядів суспільства, передусім при підготовці фахівців у сфері засобів масової комунікації.

Спробу узагальнити результати досліджень вітчизняних науковців у визначенні цілей, завдань і основних напрямів державної інформаційної політики в Україні здійснено Національним інститутом стратегічних досліджень [60]. Зокрема, підкреслено, що проблематика розвитку інформаційної сфери України (у тому числі — в контексті глобального розвитку) та державної інформаційної політики системно опрацьовується вітчизняними фахівцями з кінця 90 х років ХХ століття.

Дослідженню терміну «державна інформаційна політика» присвячено низка наукових досліджень сучасних українських науковців. Серед них варто виділити: І. Березовську, Г. Красноступа, Ю. Мохову Г. Почепцова, тощо.

Так, І. Березовська аналізує поняття «державна інформаційна політика» як таку політику, що повинна закласти фундамент розвитку громадянського суспільства та сформувати єдиний інформаційний простір України з входженням його на міжнародний рівень, гарантуючи при цьому інформаційну безпеку особистості, громадянського суспільства та держави [5].

Кандидат наук з державного управління Ю. Мохова у своїх працях вивчає досвід розвинених країн світу в питанні функціонування інформаційної політики. Окрім того, дослідниця визначає інформаційну політику у вузькому сенсі як таку, що об'єднує громадські закони, правила які координують створення, використання та зберігання інформації, її доступ та поширення [42]

У широкому сенсі інформаційна політика, на думку дослідниці, охоплює три основні напрямки:

— урядове формування та подальший розвиток інформаційних ресурсів, тобто об'єднує державне фінансування та процес створення досліджень у напрямках - економічна статистика, поширення законодавства та адміністративних рішень, тощо;

— розробка, моніторинг та використання інформаційної інфраструктури;

— інституційна та юридична інфраструктура, що включає залучення держави до міжнародної інформаційної політики [42].

Актуальними, для повного розкриття концепту державної інформаційної політики в умовах євроінтеграції України, є доробки М. Пахніна, який досліджує основні її базові принципи, одними з яких є:

– відкритості, тобто, всі основні заходи інформаційної політики повинні бути відкритими до обговорення суспільством;

– рівності інтересів – рівні права та можливості для всіх громадян, без виключення;

– системності, тобто, повинні враховуватися наслідки від реалізації прийнятих рішень щодо зміни стану одного з об'єктів регулювання;

– пріоритетності вітчизняного виробника – перевага надається вітчизняному виробнику інформаційно-комунікаційних послуг;

– соціальної орієнтації – діяльність державної інформаційної політики спрямована на забезпечення соціальних інтересів громадян України;

– патріотизму – розвиток інформаційної сфери на основі захисту національних інтересів;

– пріоритетності права – пріоритет законодавчого регулювання перед іншими формами вирішення проблем в інформаційній сфері [48, с. 3].

Вищеперелічені напрями державної інформаційної політики не є постійними, тобто, вони постійно змінюються відповідно до динамічного розвитку суспільного життя та від вектору розвитку нашої країни.

Проаналізувавши значну частину наукових доробків вітчизняних вчених, доцільно зазначити наступне. Державна інформаційна політика країни на сьогодні характеризується розширенням кола соціальних відносин, що потребують від державних органів влади відповідного законодавчого забезпечення та наявності чіткого механізму впровадження в дію низки конституційних документів. Державну інформаційну політику варто визначати як комплекс взаємоузгоджених ідей та положень, що сформульовані з урахуванням суспільних інтересів та потреб у певній сфері життєдіяльності соціуму та держави.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ЧИННИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

2.1. Вплив міжнародного середовища на формування інформаційної політики країни

У сучасному світі кожна держава враховує, що інформація взагалі є найціннішим глобальним ресурсом. На формування як економічного, так і технічного, та навіть культурного, потенціалу суспільства впливають обсяг інформаційних ресурсів та рівень розвитку інформаційної інфраструктури. Інформація постійно змінюється, зростає кількість її джерел і споживачів, водночас зростає уразливість інформаційного простору від недостовірної інформації, промислового шпигунства, комп'ютерної злочинності тощо. Тому забезпечення інформаційної безпеки є однією з найважливіших функцій будь-якої розвинутої держави.

Під інформаційним простором слід розуміти територію поширення інформації за допомогою конкретних компонентів системи інформації і зв'язку, діяльність якої має гарантоване правове забезпечення. До таких компонентів варто віднести матеріальні (технологічні) можливості поширення інформації по горизонталі і вертикалі та наявність регіональних і міждержавних угод, заснованих на розумінні того, що жоден із процесів інформації не може розглядатися як феномен винятково національного характеру.

Спеціальними вимірами інформаційного простору можуть стати:

- загальна кількість засобів масової комунікації, загальний обсяг її продукції, що поширюється і приймається на певній території;
- опосередкована фіксація тих або інших результатів контакту з продукцією засобів масової комунікації реципієнтів [55, с.99].

Інформаційна безпека – стан захищеності потреб особи, суспільства та держави в інформації незалежно від внутрішніх і зовнішніх загроз. Щодо національних інтересів інформаційна безпека означає такий стан захищеності інформаційних ресурсів особи, суспільства й держави, який забезпечує реалізацію та прогресивний розвиток життєво важливих для них інтересів.

Щодо різних видів можливих негативних впливів – це захищеність інформації та підтримуючої інфраструктури від випадкових чи навмисних природних або штучних впливів, які можуть заподіяти шкоду їхнім власникам або користувачам. Інформаційна безпека також означає рівень захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання та розвиток в інтересах громадян, організацій, держави, і нейтралізацію негативних наслідків інформатизації суспільства.

Проблема інформаційної безпеки розглядається в таких основних аспектах:

- захист інформації, контроль за національним інформаційним простором;
- достатнє інформаційне забезпечення державних і недержавних органів, громадських, приватних організацій.

Захист інформації передбачає систему заходів, спрямованих на недопущення несанкціонованого доступу до інформації, несанкціонованої її модифікації, втрати, знищення, порушення цілісності тощо, а контроль за національним інформаційним простором – заходи щодо мінімізації збитків від здійснення як іноземними державами, так і внутрішніми організаціями підривних психологічних операцій.

Рівень достатності інформаційного забезпечення державних органів та недержавних організацій і фірм визначають, виходячи з їхніх потреб в інформації для прийняття рішень у кожному конкретному випадку. Рівень захисту визначають для кожного певного виду інформації окремо. Проблеми, пов'язані з

інформаційною безпекою, для різних категорій суб'єктів можуть істотно відрізнятись, інформаційна безпека не зводиться лише до захисту інформації.

Суб'єкт інформаційних відносин може постраждати (зазнати збитків) не тільки від несанкціонованого доступу, а й від пошкодження системи, що спричинило, приміром, перерву в обслуговуванні клієнтів. Для відкритих організацій (наприклад, навчальних закладів) захист інформації не стоїть за своїм значенням на першому місці.

Елементами інформаційної безпеки є доступність (можливість за певний час отримати необхідну інформаційну послугу), цілісність (актуальність і несуперечливість) інформації, її захищеність від руйнування і несанкціонованої зміни [8].

Загрозами інформаційній безпеці міжнародного значення є інформаційний тероризм, комп'ютерна злочинність, інформаційні війни, використання інформаційної зброї, маніпулювання громадською думкою тощо [26,с.17]. Уряд Великобританії почав займатися проблемами захисту інформації раніше за решту європейських держав.

Існує два типи держав у контексті залежності від інформаційного простору – залежні і незалежні. Велика Британія належить до другої категорії. Її громадянам не потрібно шукати іноземні медіа, щоб переглянути новини. Це одна з головних рис таких держав [55, с.97-98]. Проте з іншого боку, система захисту інформації Великобританії має суттєві недоліки.

Раніше головною метою вважалася безпека країни. Відповідно всі органи, які мали захищати інформацію, створювалися урядом і були підпорядковані йому ж або відповідним спецслужбам. При цьому забезпечення безпеки персональних і комерційних даних було другорядним завданням. Наприклад, основою правового забезпечення захисту інформації у Великобританії є закони «Про державні документи» і «Про державну таємницю». Безпека іншої інформації забезпечується кримінальним кодексом та іншими нормативно-правовими

актами. Що стосується захисту комерційної таємниці, то кожна організація має піклуватися про це самостійно, укладаючи договори з працівниками для надання їм доступу до даних.

Усі організації, які контролюють сферу захисту інформації у Великобританії, підпорядковані уряду. Крім того, всі великі компанії мають власні служби безпеки. Середній бізнес часто користується послугами приватних організацій та компаній, що реалізують і підтримують корпоративні системи захисту інформації. Ці служби часто об'єднують зусилля і взаємодіють одна з одною і з державними структурами у плані боротьби з недобросовісною конкуренцією і промисловим шпигунством[6].

Слід зазначити, що формування національного інформаційного простору Британії розпочалося ще у ХХ ст.

Брайан МакНейр вивчив та здійснив аналіз діяльності ЗМІ в період радикальних змін, що відбувалися у Великій Британії кінця 1980-х – початку 1990-х років, розглянув британську пресу, телебачення і радіомовлення та їх становлення під кутом впливу політичних, економічних процесів, що відбуваються в країні, оцінив значення ЗМІ та окреслив шляхи їх подальшого розвитку. До 1955 р. BBC була монополістом у британському телевізійному просторі. Того ж року започатковано комерційну мережу телекомпаній, які виробляли власні інформаційні продукти. Однією з таких організацій стало Незалежне телебачення (ITV) – компанія, журналісти якої, крім новин, створювали документальні програми. У 1981 р. в ефір вийшли інформаційні програми телерадіокомпанії «Незалежні Телевізійні Новини» (ITN). Ця компанія відразу завоювала широку аудиторію.

Розвиток цього напрямку тривав довго і відбувався на тлі конкуренції за телевізійне панування. Sky News – перша кабельна телевізійна інформаційна служба країни, але кабельні мережі США, які належали американському підприємцю Т. Тернеру, були значно доступнішими впродовж багатьох років,

оскільки мали відповідну технологію передачі сигналу. У той самий час, незважаючи на вагомий вплив, який мав канал CNN, надаючи інформацію з актуальної на той час тематики – війна в Перській затоці, його аудиторія порівняно з кількістю жителів у державі все ще була мала. Проте в 1992 р. CNN та Sky News почали працювати за допомогою супутника «Астра». Це дало змогу отримати доступ до потенційної аудиторії глядачів, яка охоплювала близько восьми мільйонів їхніх будинків. Передаючи сигнал через супутник, ці компанії стали серйозною силою в британському телевізійному інформаційному просторі.

У багатьох державах використання інформаційного простору регламентується законодавчими актами. У Великобританії, наприклад, діють нормативно-правові акти щодо захисту малолітніх та неповнолітніх від шкідливого впливу ЗМІ. З цією метою Британський комітет класифікації фільмів здійснює класифікацію кіно- і відеофільмів залежно від віку аудиторії.

Закон Великобританії «Про відеозаписи» (1984 р.), який було прийнято на вимогу громадськості, вимагає від Британського комітету класифікації фільмів враховувати ймовірність перегляду продукції в домашніх умовах, а також відповідні вікові категорії глядацької аудиторії та пам'ятати про ймовірність небезпечної поведінки глядачів після перегляду. Політика комітету скерована на те, щоб за допомогою вікової класифікації обмежити можливість завдання шкоди прокатом кінофільмів. Деякі небезпечні епізоди можуть бути видалені, а в окремих випадках комісія відмовляється від проведення класифікації. Тож такі фільми не демонструють у кінотеатрах і на телебаченні.

Британський закон «Про кінематографію» 1937 р. забороняє демонструвати сцени жорстокості у ставленні до тварин, а закон «Про захист дітей», що діє з 1978 р., забороняє демонструвати непристойні зображення з участю дітей віком до 16 років. За такі порушення суд може винести ухвалу про штраф чи позбавлення волі, або обидва покарання застосувати водночас. Британське законодавство про телерадіомовлення розмежовує денне (до 21-ї години) і

вечірнє мовлення, до настання якого заборонено демонструвати інформацію, здатну згідно з віковою класифікацією зашкодити дітям. Таке розмежування передбачає, що після 21-ї години батьки перебувають вже вдома і можуть контролювати перегляд телепередач дітьми [55, с.91-93].

Однією з важливих структур у системі взаємодії державних органів та ІКТ-провайдерів є Internet Watch Foundation (IWF) – незалежна неурядова благодійна саморегульована організація, утворена 1996 р. для виявлення та ліквідації незаконних матеріалів в Інтернеті. Організацією керують спільно ІКТ-провайдери, представники уряду та правоохоронні установи, представники благодійних організацій, громадського сектору. Видаленню підлягають матеріали, пов'язані з дитячою порнографією, а також інший контент, розміщення якого порушує чинне законодавство. IWF самостійно шукає заборонений матеріал, а також розглядає скарги від користувачів. У разі оцінки матеріалу як такого, що не підлягає трансляванню, IWF з'ясовує, хто є провайдером, що надає доступ до такого матеріалу. Якщо провайдер діє на території Великобританії, фонд надсилає йому попередження з вимогою видалити матеріал чи закрити до нього доступ; якщо провайдер відмовляється задовольнити вимогу, IWF має право передати справу на розгляд правоохоронних органів [62]. (так, у 2010 р. між IWF та Асоціацією начальників поліції (Association of Chief Police Officers – ACPO) було підписано спеціальну Угоду про співробітництво з метою сприяння обміну інформацією та пришвидшення процедур виявлення і видалення неправомірного контенту[Service Level Agreement between the Association of Chief Police Officers (ACPO) and the Internet Watch Foundation (IWF). URL: <https://www.iwf.org.uk/assets/media/hotline/SLA>]). На сьогодні членами IWF є більшість ІКТ-провайдерів, що діють у Великобританії, а також провідні інтернет-компанії, такі як Google, Facebook, Twitter, Yahoo!, на яких поширюється дія Кодексу поведінки членів IWF [62].

У 1997 р. у Великобританії було сформульовано основні правові принципи інформаційної політики:

- технологічна нейтральність законів,
- сприяння міжнародному співробітництву,
- підтримка і захист інтересів споживача в комп'ютерних мережах і системах.

У 2011 р. уряд Великобританії прийняв національну програму з інформаційної безпеки (Cyber Security Strategy) терміном дії до 2015 р. На цю програму було витрачено 650 млн фунтів стерлінгів, тобто близько 1 млрд дол.. Підсумки дії програми, а також аналіз і рекомендації на майбутнє опубліковані у звіті Національного департаменту аудиту (National Audit Office) – незалежної організації, яка формує об'єктивну оцінку роботи уряду у сфері інформаційної безпеки. Аудитори відзначали конкретні результати щодо захисту інформаційного простору. Наприклад, підрозділ по боротьбі з організованою злочинністю SOCA тільки за оди нрік дії цієї програми припинив діяльність 36 веб-сайтів, які продавали інформацію про платіжні карти, запобігши завданню матеріальної шкоди державі на півмільярда фунтів стерлінгів. Аудитори заявляють і про фундаментальні проблеми, які заважають виконанню програми з інформаційної безпеки. Наприклад, щодо захисту інфраструктури від атак через Інтернет і посилення національної кібербезпеки існує така проблема як брак фахівців. «Кількість фахівців з ІКТ і професіоналів у сфері інформаційної безпеки у Великобританії не збільшилася пропорційно зростанню Ітернету, – повідомляється в аудиторському звіті, – Брак навиків ІКТ підриває здатність Великобританії захищати себе в кіберпросторі і пропагувати використання Інтернету зараз і в майбутньому».

Статистика невтішна: за 2003–2010 рр. кількість студентів на комп'ютерних спеціальностях у вищих навчальних закладах зменшилася на 27%. Про брак кадрів і недостатню якість підготовки фахівців свідчать різні джерела,

зокрема в ділових і академічних колах, а також серед чиновників. Представники сфери освіти прогнозували (2013 р.), що для усунення дефіциту кадрів знадобиться до 20 років. Таким чином, Великобританія увесь цей час буде беззахисною перед хакерами [63].

У Британії дуже чітко визначено цілі та проблеми в мережі Інтернет. Це трапилося після терористичних атак на Всесвітній торговий центр і Пентагон США 11 вересня 2001 р., коли фільтрація Інтернету стала головним завданням створеного у тому самому році Національного відділення по боротьбі зі злочинністю у сфері високих технологій.

Скарги щодо використання контентів в Інтернеті розслідує Internet Watch Foundation. Після визнання контенту незаконним провайдеру повідомляють про це, а інформація видаляється. У свою чергу британська поліція стежить за чатами з метою недопущення дітей до порносайтів. Це все регулює The Protection of the Children Act

Такі компанії як Твіттер та Фейсбук вже повідомили британським спеціальним службам, що вони володіють технічними засобами регулювання інформації в Інтернеті. Діяльність спеціальних органів Великої Британії щодо контролю інформаційного простору тісно координується зі спецслужбами інших країн [63].

Важливим компонентом Великобританії у галузі комунікації є методології поширення британських інформаційних продуктів у колишніх колоніях та азійських державах (наприклад Індії, Китаї), у яких позиції країни традиційно стабільні.

Політичний курс Великобританії в галузі інформаційної політики задекларовано у національній програмі The Government's Policy for the Information Age, якою передбачено всебічний розвиток електронної комерції для забезпечення економічного зростання, розвиток телекомунікаційного ринку

держави, впровадження інформаційних та комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства [54].

Правоохоронні та спеціальні структури Великобританії, незважаючи навіть на ґрунтовну нормативно-правову базу, намагаються взаємодіяти з провайдерами, за можливості, на основі добровільних домовленостей.

Головною структурою, що взаємодіє з комунікаційними операторами, насамперед у питаннях дозволеного контенту та фільтрації інформації, є Офіс з комунікацій (Office of Communications, скорочено – Ofcom), створений у 2003 р.

Communications Act 2003 – установа, що має статус державної корпорації, підзвітна парламенту, фінансується за рахунок надходжень від учасників телекомунікаційного ринку та урядових грантів. Ofcom по суті є конвергентним органом із широкими повноваженнями. В Україні схожі функції розділено між низкою відомств, ключові з яких – Національна рада, яка здійснює регулювання у сфері зв'язку й інформатизації, та Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення [62].

Не менш успішно забезпечується розв'язання проблеми інформаційної безпеки за допомогою менеджменту новин урядовими структурами Великобританії. Як зазначає К. Хемпсон, урядова система Паблік рилейшнз цієї країни виконує два основні завдання:

— перше – пов'язане з реалізацією права суспільства на отримання достовірної інформації щодо діяльності влади,

— друге – із побудовою іміджу влади та формуванням позитивної думки щодо її діяльності.

Для цього створена система підрозділів, які виконують функції управління новинами. Основою урядових паблік рилейшнз Великобританії є Комітет стратегічних комунікацій – КСК, до складу якого входять директори 12 регіональних відділів інформації, особисті секретарі кожного міністра та шість представників різних партій. КСК вирішує, яку саме інформацію уряд повинен

надати населенню. Кожного ранку через прес-секретаря прем'єр-міністра члени КСК отримують інформацію з Комітету моніторингу ЗМІ, аналізують, що говорять про уряд, і вирішують, яким чином на це реагувати. Щотижня проводяться соціологічні опитування з допомогою фокус-груп, результати яких щопонеділка обговорюються в КСК. Із врахуванням цих результатів здійснюється пошук «фактів-убивць» (killer-facts), оприлюднення яких покращило б уявлення про роботу уряду. Було навіть створено спеціалізований дослідницький підрозділ, метою якого й стала така пошукова діяльність. Знайдені факти спрямовуються в «мережу знань» для поширення серед членів уряду чи парламенту. КСК виконує ще одну дуже важливу в контексті зазначеної проблеми функцію: жодна інформація, що стосується урядової політики, навіть та, що виходить від директора з інформації будь-якого міністерства, не може бути опублікована без узгодження стилю та часу публікації з КСК. Це здійснюється за допомогою спеціального відділу і спеціального комп'ютера, який називається «Порядок денний» (Agenda) та встановлює графік публікації урядових повідомлень.

Усі департаменти мають домовлятися з відділом про час оприлюднення своєї інформації, щоб важливі повідомлення не перекривалися менш важливими. Ще одним елементом системи управління новинами є «комп'ютер швидкого реагування», на якому створена база даних, що постійно поповнюється. Вона містить висловлювання на різні теми, що стосуються політики, державних та політичних діячів, журналістів газет і телебачення. За лічені хвилини у разі потреби можна знайти «компрокат» на опонента влади (його висловлювання з певної тематики) та аргументи на захист певної позиції владних структур чи державних діячів. Цей комп'ютер пов'язаний з урядовими департаментами в регіонах і Центральним бюро інформації та його регіональними відділами. Особливе місце в структурі КСК посідає відділ спічрайтерів, які готують промови для міністрів або пишуть статті, що друкуються за підписом прем'єр-міністра або

міністра, а також відділ спіндокторів (4–6 осіб), які надають урядову інформацію в ЗМІ під найбільш вигідним кутом зору. Оскільки виникають ситуації, коли в засоби масової інформації все ж таки потрапляє інформація, що може бути небезпечною для національних інтересів, уряд наділений повноваженнями (так звана Директива «Д») заборонити газетам її друкувати. І хоча зараз, як зазначає К. Хемпсон у праці «Уряд Великобританії. Координація зв'язків з громадськістю», вона фактично не використовується, оскільки уряд бажає виглядати демократичним і не тиснути на пресу, раніше Директива застосовувалася в разі витоку інформації, коли про це повідомляли спецслужби [59].

Загальна мета інформаційної стратегії Великобританії полягає в удосконаленні умов конкуренції на інформаційному ринку, зростанні ефективності інформаційних послуг і впровадження ІТ в державне управління.

Характерною рисою інформаційної політики Великобританії є створення регіональних мереж і супермагістралей для оптимізації та підвищення ефективності міжрегіонального і міжнародного науково-технічного співробітництва.

Сьогодні велику проблему становить контроль над інформацією з боку держав. На хвилі цієї проблеми розгортаються «інформаційні війни», де ключова роль належить не зброї, а інформації. При цьому все ж таки як історично і ментально самій Великій Британії, так і організації системи захисту інформації в країні притаманна консервативність.

Система захисту інформаційного простору у Великобританії залишається незмінною протягом багатьох років. Разом з тим розвиток інформаційних технологій у світі відбувається дуже швидкими темпами, тому періодично виникає потреба у відповідному корегуванні захисту даних державними органами. Україні слід враховувати таку певну сталість законодавства Великої

Британії у сфері інформаційної безпеки та проектувати цей досвід і пристосовувати його до своїх реалій.

2.2. Порівняльний аналіз головних чинників функціонування інформаційної політики Великобританії та України

Інформаційна політика в сучасних розвинених країнах являє собою комплекс напрямів і способів діяльності відповідних органів держави з планування та контролю процесів одержання, зберігання та поширення інформації. Окрім того, розвинені країни наразі активізують державну діяльність у напрямку законодавчого впорядкування відносин у державному інформаційному просторі та приймають відповідні нормативно-правові документи щодо становлення та реалізацію інформаційної політики.

Власну інформаційну політику ведуть більшість держав світу, але обсяги їхньої діяльності в цій сфері залежать від поставлених завдань і рівня зацікавленості конкретної країни в інтеграції до глобальної системи комунікації, від історичних чинників, політичного й економічного розвитку, фінансових і матеріальних ресурсів.

Так, наприклад, метою інформаційної стратегії Великої Британії є вдосконалення умов конкуренції на інформаційному ринку, зростання ефективності інформаційних послуг і впровадження ІТ у державне управління.

Як відомо, конституції у традиційному розумінні як основного законодавчого акта, який закріплює основи державного ладу, у Великобританії немає. У країні діє неписана конституція, укладена з норм статутного права, загального права і конституційно закріплених звичаїв. Найважливішими з них вважають Білль про права 1689 р. [3, 21], Білль про успадкування престолу 1701 р., Закон «Про парламент» 1911 р. і 1949 р. Основним джерелом англійського права є судові прецеденти, тобто рішення судів, що мають обов'язкову силу для

них самих і нижчих судів, статути – законодавчі акти британського парламенту, й акти, які видають виконавчі органи так званого делегованого законодавства.

Унаслідок послідовних перетворень у Великобританії були видані законодавчі акти, що консолідують правові норми найзначущіших інститутів цивільного і кримінального права. Завдання кодифікувати ці акти не ставилося, вони вбирали в себе упорядковані, застосовні лише до окремих правових інститутів норми, а також найважливіші положення, сформульовані прецедентним правом. Так, законодавче регулювання охопило більшість галузей англійського права і стало в певних галузях важливішим джерелом права, ніж норми, сформульовані в прецедентах.

Останнім часом англійське законодавство було ще суттєвіше систематизовано. Невдовзі заплановано шляхом консолідації законодавчих актів у різних галузях права реформувати систему англійського права в напрямі його кодифікації.

Сучасна інформаційна політика Великобританії формується в умовах створення глобальної системи міжнародних відносин і спрямована на вдосконалення умов конкуренції на інформаційному ринку, підвищення ефективності інформаційних послуг і впровадження інформаційних технологій у державне управління. Стратегія британського уряду у сфері інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж передбачає:

- реалізацію проекту британської телекомунікаційної супермагістралі (Super Janet);
- створення сприятливих умов для підприємництва шляхом застосування інформаційних технологій і мереж. [62].

Пріоритетами британської інформаційної політики щодо поширення інформаційно-комп'ютерних технологій визначені: освіта, охорона здоров'я, приватний бізнес.

1997 року в урядовій програмі «Відродження нової, молоді Британії» на основі «інформаційного збагачення» було сформульовано принципи інформаційної політики: технологічна нейтральність законів, сприяння міжнародному співробітництву, захист інтересів споживача в комп'ютерних системах і мережах.

Інформаційна політика України визначається Конституцією України (1996), Законами України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1991), «Про інформацію» (1992), «Про науково-технічну інформацію» (1993), «Про захист інформації в автоматизованих системах» (1994), «Про друковані засоби масової інформації» (1992), «Про авторське право та суміжні права» (1993), «Про національний архівний фонд і архівні установи» (1993), «Про телебачення і радіомовлення» (1995), «Про Концепцію Національної програми інформатизації» (1998), «Про Національну програму інформатизації» (1998), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007), а також іншими чинними нормативними актами загального і спеціального змісту, в яких визначено співвідношення міжнародних норм і національних пріоритетів.

Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII – це перший в державі закон, який заклав правові основи інформаційної діяльності, визначив головні напрями державної інформаційної політики, закріпив право громадян України на інформацію і визначив правові форми міжнародного співробітництва в галузі інформації.

Значною заслугою розробників закону є те, що вони вперше запропонували і визначили право власності на інформацію (ст. 38), надали інформації статусу товару та вказали порядок її ціноутворення (ст. 39).

Також уперше були означені правові формули захисту персональних даних особи (в законі застосований термін «інформація про особу» (ст. 23), хоча на той час у стандартах європейського законодавства така інформація визначалася як «персональні дані»).

Згідно зі ст. 6 Закону України «Про інформацію» (від 02.10.1992, в редакції від 23.06.2005), державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави щодо одержання, використання, поширення та зберігання інформації [10].

Головними напрямами та принципами інформаційної політики в Україні є:

- забезпечення доступу громадян до інформації;
- створення національних систем і мереж інформації;
- зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів;
- створення загальної системи охорони інформації;
- сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України;
- сприяння задоволенню інформаційних потреб українців за кордоном. [59].

Державну інформаційну політику розробляють і здійснюють органи державної влади загальної компетенції, а також відповідні органи спеціальної компетенції.

Нині розвиток інформаційного середовища визначений комплексом нових досягнень у галузі:

- швидка зміна інформаційно-комп'ютерних технологій;
- переведення інформації в цифровий формат (дігіталізація);
- формування транснаціональних інформаційних потоків;
- переміщення капіталів у цю сферу як найприбутковішу;

— висока конкуренція серед провідних виробників, їх об'єднання і дезінтеграція. [47].

Обов'язковою вимогою до країн – кандидатів на приєднання до ЄС є створення умов для побудови інформаційного суспільства. Тому в межах Національної програми інтеграції України до ЄС передбачено вирішення низки загальнодержавних проблем:

— гармонізація чинних і розроблення нових правових актів з інформатизації в Україні відповідно до вимог ЄС та імплементації положень європейських нормативних актів, що регулюють відносини у сфері інформації та інформатизації;

— формування стратегії державної політики підтримання розвитку українського сегмента мережі Інтернет, сприяння розповсюдженню достовірної інформації про Україну в глобальній мережі, забезпечення інформаційної відкритості суспільства;

— сприяння доступу до світових інформаційних ресурсів тощо. [52].

У зв'язку з активним застосуванням різних видів, методів і засобів підвищення ефективності інформаційної діяльності інформаційна сфера потребує злагоджених підходів до впорядкування відносин не тільки в традиційній інформаційній діяльності чи інформатизації, а й у всій інформаційній сфері. Це зумовлює необхідність удосконалювати концептуальні підходи й упорядкувати відносини в усьому інформаційному просторі України на рівні кодифікованого акта.

21 вересня 2005 р. на парламентських слуханнях із питань розвитку інформаційного суспільства в Україні (відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17.03.2005 № 2488-IV) зазначалося, що «в розбудові інформаційного суспільства в Україні є певні досягнення, проте є і багато невизначеностей. Практично не сформульована дійова національна політика щодо побудови

інформаційного суспільства в Україні». В інформаційно-аналітичних матеріалах до парламентських слухань указані проблеми були висвітлені так:

— *стратегія розвитку інформаційного суспільства*: недосконалість національної стратегії розвитку інформаційного суспільства; непослідовність і неузгодженість її реалізації виконавчими органами; слабка консолідованість зусиль державного, бізнесового і суспільного секторів щодо втілення принципів національної стратегії; неузгодженість значної кількості загальнодержавних, галузевих, регіональних, бізнесових програм і проектів у сфері розвитку і використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ);

— *законодавча база*: різноплановість нормативно-правового регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері; неузгодженість, суперечливість законодавчих і підзаконних актів у сфері телекомунікації, використання Інтернет-технологій, створення і використання електронних інформаційних ресурсів і продуктів, використання електронного документообігу, інформаційної безпеки і захисту інформації тощо;

— *електронні інформаційні ресурси*: недостатня кількість технічних стандартів, загальнодержавних, галузевих класифікаторів і довідників зі створення та використання електронних інформаційних ресурсів; нерозвиненість мережі центрів, що надають послуги зі збереження і захисту даних, створення віртуальних серверів, веб-хостингу;

— *електронні інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування*: недостатні повнота, актуальність і достовірність інформації на веб-сайтах; низький рівень знань фахівців, які готують і розміщують інформаційно-довідкові й аналітичні матеріали на відповідних веб-сайтах;

— *електронні інформаційні ресурси освіти*: гальмування створення єдиного інформаційного освітнього простору; брак державних методичних

рекомендацій щодо створення системи електронних інформаційних ресурсів у галузі освіти, спеціальних шкільних порталів тощо;

— *електронні інформаційні ресурси сфери відпочинку і розваг, культури та спорту*: не розроблена дійова державна політика підтримки створення електронних інформаційних ресурсів в архівах, бібліотеках і музеях; не розвинена технічна й технологічна інфраструктура; низький рівень підготовки персоналу для роботи з інформаційними технологіями; не консолідовані зусилля бізнесу зі створення електронних інформаційних ресурсів у галузях відпочинку, спорту;

— *електронні інформаційні ресурси засобів масової інформації*: держава не підтримує створення електронних інформаційних ресурсів малотиражних ЗМІ, особливо регіональних; юридично не визначений статус ЗМІ, які створюють виключно електронні інформаційні ресурси, та статус самого електронного інформаційного продукту легальних ЗМІ;

— *надання електронних послуг населенню і бізнесу органами державної влади та місцевого самоврядування*: не розроблена урядова концепція надання електронних послуг населенню і бізнесу; не організована міжвідомча співпраця для реалізації принципу «єдиного вікна»; юридично не визначено статус і перелік урядових е-послуг для органів державної влади всіх рівнів; недостатня інформатизація внутрішніх управлінських і зовнішніх міжвідомчих процесів державних органів влади; низький рівень використання комп'ютерних аналітичних методів оброблення даних у державних органах влади;

— *електронна торгівля*: нерозвиненість мереж карткових систем безготівкових платежів; аморфність державної політики щодо ініціатив різних соціальних проектів, які ґрунтуються на використанні карткових систем безготівкових розрахунків;

— *наукові дослідження та система освіти у сфері ІКТ*: брак фундаментальних досліджень у сфері ІКТ, вітчизняних прогнозів розвитку галузі, рекомендацій щодо впровадження ІКТ у різні сфери суспільного життя; безсистемність і фрагментарність прикладних наукових досліджень указаних проблем;

— *дистанційне навчання*: юридична невизначеність системи дистанційної освіти; недостатнє методичне опрацювання проблем упровадження; слабкий організаційний і технологічний рівень підтримки процесів дистанційної освіти; низький рівень готовності професорсько-викладацького складу до роботи в умовах дистанційного навчання;

— *комп'ютерна грамотність населення*: неоднозначність ре зультатів упровадження державної політики в галузі комп'ютеризації шкіл; недостатнє методологічне опрацювання проблеми використання мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі та перепідготовки педагогічних кадрів у цьому напрямі; брак загальнодержавної програми підвищення комп'ютерної грамотності населення, особливо в сільській місцевості; не розвинена мережа спеціалізованих центрів перепідготовки фахівців різних галузей народного господарства; не скоординована реалізація державної політики щодо перепідготовки державних службовців у напрямі використання ІКТ, не сформована відповідна інфраструктура. [9].

У січні 2007 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [13]. У загальних положеннях закону зазначено, що «одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині

повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя».

Також у загальних положеннях зазначено, що «ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно зі світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України, оскільки:

- розвиток нормативно-правової бази інформаційної сфери недостатній;

- рівень інформатизації галузей економіки, деяких регіонів держави є низьким;

- не скоординовано зусилля державного і приватного секторів економіки для ефективного використання наявних ресурсів;

- повільно створюється інфраструктура для надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет юридичним і фізичним особам;

- ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих на інформатизацію, впровадження ІКТ у соціально-економічну сферу, зокрема в сільське господарство, є низькою;

- спостерігається відставання у впровадженні технологій електронного бізнесу, електронних бірж та аукціонів, електронних депозитаріїв, у поширенні безготівкових розрахунків за товари і послуги тощо;

- рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності населення є недостатнім, впровадження нових методів навчання із застосуванням сучасних ІКТ – повільним;

- спостерігається поглиблення «інформаційної нерівності» між окремими регіонами, галузями економіки та різними верствами населення».

Водночас закон констатує, що склалися передумови, які потребують прискореного розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Насамперед це пов'язано із соціально-економічною нерівністю, яка виникає між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, внаслідок суттєвої різниці в темпах зростання обсягів товарів і послуг, які виробляються і які надаються за допомогою ІКТ. Така нерівність негативно впливає на конкурентоспроможність країн і життєвий рівень людей.

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного й інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів і забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, створенню загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; посилення мотивації у використанні ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки.

Отже, становлення та розвиток інформаційного суспільства в Україні потребує створення цілісної системи інформаційного законодавства, яке відповідає б нормам міжнародного права. Це передбачає проведення відповідної кодифікації всієї інформаційної сфери.

Упорядкування відносин усієї інформаційної сфери потребує також єдиної термінологічної бази, системи стандартів для урядових послуг за допомогою ІКТ, зменшення критичного рівня поширення спаму й електронних вірусів, запровадження технологій дистанційної роботи для створення нових робочих місць, внесення змін у систему й методи вищої освіти в напрямі не загального застосування ІКТ, а запровадження їх у конкретні дисципліни.

Нині нагальним є розроблення на державному рівні плану дій щодо становлення інформаційного суспільства в Україні за умов урахування наукових напрацювань, пропозицій громадського сектора та бізнесу.

Важливо відзначити, що прискорений процес побудови інформаційного суспільства можна очікувати тоді, коли завдання щодо розвитку інформатизації та її забезпечення реально стануть першочерговими державними пріоритетами.

Аналіз досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців і дослідників щодо теоретико методологічних засад державної інформаційної політики засвідчує, що визначальну частку необхідної інформації та інформаційного впливу на власне суспільство в умовах стрімкого розвитку глобального інформаційного простору державі забезпечить виключно системна взаємодія і ефективна робота із засобами масової комунікації.

Тож задля гарантування прийняття правильних державних рішень, забезпечення інформаційної безпеки, захисту вітчизняного інформаційного простору та формування позитивного іміджу України на міжнародному рівні, на нашу думку, необхідно:

- визначити та усвідомити реальний стан вітчизняного інформаційного простору, місце та реальні можливості України у світовому інформаційному просторі;

- на підставі обґрунтованого аналізу та висновків розробити і нарешті затвердити Концепцію інформаційної політики України, а разом з тим — стратегічну програму інформаційного розвитку та необхідні тактичні програми;

- на базі відповідних механізмів та з використанням новітніх технологій створити систему інформаційно забезпечення (СІЗ) держави і систему захисту інформаційної системи (СЗІС);

- з урядової ініціативи створити Центр інформаційного тактико стратегічного забезпечення держави, використавши міжнародний досвід та ресурс державних інституцій, діючих в інформаційній сфері.

РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Державна інформаційна політика України є соціально-політичною складовою галузі соціальної інформатики. Тобто, інформаційна політика виступає інформатикою засобів масової комунікації, що направлені на процес дослідження впливу засобів масової інформації на погляди, думки, оцінки, побут та поведінку громадян країни. Саме тому важливим для України є визначення питання державного регулювання та становлення ефективної інформаційної політики держави, а також підтримки безпеки цивілізаційних процесів у інформаційній площині.

Інформаційна політика країн Європейського Союзу спрямована на співробітництво між учасниками міжнародного співтовариства у сфері комунікацій та націлена на розвиток інформації й комунікації. Підґрунтям діючої інформаційної політики європейських країн є Доктрина європейського інформаційного суспільства, прийнята в 1994 році. Основна мета вказаного документу полягає у проєкції акцентів з геополітики на інформатику [100].

Так після 1994 року Європейське співтовариство мало на меті побудову нового інформаційного суспільства та виведення його в рейтинг найпріоритетніших. Досягнутий значний результат Плану дій (Europe and the global information society, 1994) визначив оновлену стратегію руху Європи до інформаційного суспільства. Пізніше, в 1995 році за ініціативи Європейського Парламенту була заснована програма PRINCE – Programme prioritaire d'information au citoyen europeen, що стала важливою складовою становлення інформаційної політики Європейського Союзу [89].

Європейська модель інформаційної політики характеризується політичною спрямованістю на створення інформаційного суспільства для

європейських країн, що обумовлені новою європейською геополітикою та трансформацією інформаційної економіки. Адже на сьогодні, інформація – це головний економічний ресурс на світовому ринку, що займає перше місце в світовому рейтингу за темпами розвитку. А розвиток інформаційнокомунікаційних технологій в Європейському Союзі являє собою найважливіший пріоритет і впроваджується у межах інформаційної політики. Також важливо додати, що сучасний розвиток інформаційної політики Європейського Союзу пов'язаний з підписанням документу «Стратегія «Європа 2020»» (Europe 2020 Strategy) направленої на соціальне об'єднання в Європі [89].

Наразі Європейський Союз є прикладом становлення та функціонування багаторівневої інформаційної політики (глобальний; рівень Європейського Союзу; рівень окремих держав) та, відповідно, співпрацею вказаних рівнів між собою. Тому для України, варто детально проаналізувати механізми формування та реалізації інформаційної політики розвинених країн задля переймання кращих практик та їх імплементації на українську практику.

Кандидат наук з державного управління, дослідниця Ю. Мохова у своїх напрацюваннях детально аналізує сутність та сучасний стан української державної інформаційної політики та її становлення в розвинених країнах світу. Так, зокрема, у роботі «Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України», дослідниця надає порівняльну характеристику державної інформаційної політики розвинених країн світу. Для України таке дослідження є актуальним та затребуваним у часовому вимірі задля переймання кращих світових практик з реалізації інформаційної політики на українську практику.

Основною метою функціонування інформаційної політики Великобританії є:

- удосконалення вже існуючих умов в інформаційній сфері;
- посилення ефективності надання інформаційних послуг;
- реалізації інформаційних технологій у систему державного управління.

Важливими пріоритетами інформаційної політики є освіта, охорона здоров'я, приватний бізнес.

Головними принципами визначають технологічну нейтральність нормативних документів, активізація міжнародного співробітництва, захист інтересів споживача в інформаційній мережі

Проаналізувавши загальні аспекти розвитку інформаційної політики Великобританії, можна констатувати, що даний вид політики направлений на формування єдиного інформаційного простору та впроваджується шляхом втілення програм та проектів різних міжнародних організацій. Окрім того, у рамках міжнародних стратегій розглядається питання розвитку інформаційного суспільства та телекомунікаційних мереж в Європейських країнах.

Отже, потрібно підкреслити, що власну інформаційну політику проводять більшість розвинених країн світу, однак обсяги такої діяльності залежать від поставлених завдань, а також рівня зацікавленості уряду даної країни в інтеграції до міжнародної системи комунікації; фінансових ресурсів та політико-економічного потенціалу.

Що стосується внутрішніх проблем України у сфері інформаційної політики, то зазначимо, що дослідник О. Рябоконт, який детально вивчає інформаційну політику нашої держави та виокремлює ряд питань, які вимагають подальшого удосконалення та модернізації відповідно до процесу євроінтеграції та сучасних реалій в Україні, вважає, що державним органам влади доцільно:

- удосконалити Стратегію державної інформаційної політики України відповідно до сучасних реалій;
- забезпечити системне та стабільне створення, використання, зберігання й розповсюдження національних інформаційних ресурсів;
- підтримувати заходи підтримки вітчизняної індустрії програмного забезпечення;

- забезпечити взаємообмін електронної інформації, насамперед введення електронного документообігу;
- сприяти становленню відкритого демократичного суспільства, що гарантуватиме людині та громадянину дотримання їх прав та свобод відносно участі у суспільному житті;
- посилити інформаційну безпеку та посилити захист державних інформаційних ресурсів;
- створити захищену інфраструктуру в інформаційній сфері та створити належні умови задля безпечної її діяльності;
- створити єдину систему стандартів з інформаційних технологій та узгодити законодавчу базу України відповідно до положень міжнародного права сертифікації засобів інформатизації [88].

Проаналізувавши значну частину джерел відносно розвитку інформаційної політики в Україні, дійшов до наступного висновку. У період активного розвитку глобалізації та інформатизації, задля створення єдиного світового інформаційного простору, важливим є наявність необхідного високого науково-технічного та промислового потенціалу. Унаслідок чого, до системи глобального інформаційного простору зможуть приєднатися тільки розвинені країни світу, водночас як інформаційний простір інших країн буде залишатися закритим, або буде знаходитися на шляху свого становлення та розвитку. Тому, насамперед, доцільно запропонувати ті шляхи оновлення та модернізації державної інформаційної політики, виконання яких можливо призведе до досягненню нею рівня розвинутих країн.

1) Для модернізації та удосконалення існуючої державної інформаційної політики органам державної влади, потрібно насамперед посилити свій вплив, особливо у нормативно-правовій сфері регулювання державної інформаційної політики.

2) Розробка єдиної бази офіційної інформації, яка включатиме всі акти органів державної влади та місцевого самоврядування, що є соціально важливими для розвитку нашої країни;

3) Активізувати застосування сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, веб-порталів, що дозволить громадян швидко та самостійно знаходити потрібну інформацію в інформаційних системах. популяризувати використання новітніх медіа-платформ, різних соціальних мереж та при цьому, спочатку підвищити медіа-грамотність серед населення, особливо це стосується людей старшого віку та сільських жителів.

4) Забезпечити організацію та проведення різних інформаційних кампаній серед широкого загалу.

5) Посилити співпрацю з різними громадськими організаціями національного та міжнародного масштабів.

Отже, сучасний розвиток нашої країни в сфері інформаційного простору вимагає посилення ролі держави, зокрема у сфері нормативно-правового забезпечення у процесі доступу громадян до реальної об'єктивної ситуації, гарантування захисту державного інформаційного простору від негативних, некоректних інформаційних проявів та впливів.

Відносно чинного законодавства у сфері розвитку державної інформаційної сфери, варто вказати наступне.

Важливим етапом удосконалення нормативної бази є його систематизація та прийняття Інформаційного кодексу України. Останні майже 10 років в органах державної влади велися дискусії щодо створення Інформаційного кодексу України. В основу його створення мало бути покладено Концепцію національної інформаційної політики та оновлений Закон України «Про інформацію» [43, с. 90].

Інший підхід щодо створення Інформаційного кодексу України розроблений групою фахівців Інституту держави і права ім. В.Корецького

У вказаному підході Інформаційний кодекс повинен складатися з чотирьох частин:

перша – базова, яка б регулювала базові відносини в інформаційній сфері;

друга – галузева, яка направлена на моніторинг інформаційних відносин в різних сферах життя суспільства;

третья – контролює інформаційні відносини суб'єктів у процесі пошуку та використання інформації;

четверта – регулює відносини у процесі застосування інформаційних технологій та телекомунікаційних систем [64].

Отже, створення та закріплення Інформаційного кодексу України визначав би конституційні права інтереси суб'єктів (громадян, соціуму, держави) та забезпечив чіткі підходи до регулювання відносин у інформаційному просторі.

Доцільно зробити висновок, що сучасна державна інформаційна політика України формується на основі законодавчих засад та реальних суспільно-політичних процесів. Головним завданням даної політики є оптимізація дій держави, громадянського суспільства й індивіда в інформаційній площині та забезпечення індивідуального вибору кожного громадянина у прийнятті відповідних рішень, відповідно до національних і загальнолюдських потреб.

ВИСНОВКИ

У результаті здійсненого дослідження можна стверджувати, що на державну інформаційну політику Великої Британії впливали як зовнішні, так і внутрішні чинники формування інформаційної політики. Найвпливовішими міжнародними чинниками, що сприяли прискореному розвитку інформаційної політики Великої Британії, на нашу думку, є її членство в Європейському Союзі, Раді Європи, підтримка особливих взаємин зі США та приналежність до країн „Великої вісімки”. Розвиток політики Великої Британії у сфері формування інформаційного суспільства відбувається синхронно з іншими державами світу. Вона бере участь у міжнародних ініціативах та програмах розвитку глобального інформаційного суспільства.

Найбільше на інформаційну політику країни вплинули такі національні чинники, як неписана конституція, що базується на звичаях і прецедентах; партійна система та ідеологія правлячої партії; ставлення уряду до членства держави у ЄС, яке на різних етапах формування інформаційного суспільства визначало пріоритети політики; економічні передумови, а саме модернізація промисловості на користь наукоємних галузей, бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та формування інформаційної інфраструктури, що надали Великій Британії переваги, які дозволили їй швидше розпочати розбудову інформаційного суспільства; національна культура і традиції - надзвичайно важливі для Великої Британії. Саме тут сформувався особливий тип культури, який британці протиставляють континентальному і прагнуть зберегти.

Основними особливостями стратегії розвитку інформаційного суспільства в інформаційній політиці Великої Британії можна вважати ранню лібералізацію інформаційного сектора економіки, надання переваг ринковим механізмам формування інформаційного суспільства, обмеження державного

втручання та регулювання, специфіку законодавства, відсутність єдиної інформаційної політики на початковому етапі формування інформаційного суспільства, застосування „принципу витягнутої руки” з метою делегування управлінської відповідальності при впровадженні інформаційної політики тощо.

Домінантами інформаційної політики Великої Британії є: впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життя суспільства, розвиток інформаційно-комунікаційних мереж та наповнення їх інформаційним контентом, розвиток е-бізнесу, е-комерції, е-медицини, е-освіти, е-уряду тощо.

Компаративний аналіз державної інформаційної політики Великої Британії та України щодо побудови інформаційного суспільства дає змогу зробити висновок, що інформаційна політика Великої Британії спрямована на підтримку процесу формування інформаційного суспільства і є його важливою складовою. У нашій країні, на жаль, державна інформаційна політика існує окремо від цього процесу. Концепція розвитку інформаційного суспільства має переважно декларативний характер, відсутній чіткий план дій з її реалізації.

Враховуючи досвід формування інформаційного суспільства у Великій Британії, можна запропонувати певні рекомендації, що дозволять у майбутньому допомогти у розробці стратегії формування інформаційного суспільства в Україні, основними складовими якої є:

- зосередження першочергової уваги на розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та мереж;
- стимулювання у створенні інформаційних послуг і українських інформаційних продуктів та інтенсивному розвитку щодо підключення до мережі освітніх закладів та бібліотек;
- сприяння розвитку е-бізнесу, е-освіти, е-медицини та е-уряду тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. Особливості реалізації державної інформаційної політики та інформаційної безпеки України в сучасних умовах /В. Антонюк // Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 20 березня 2014 р., Київ : у 2 ч. – Київ : Наук.-видавн. центр НА СБУ, 2014. – Ч. 1. – С. 35-40.
2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади. — Харків, 2002. — 39 с., с. 13
3. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти [Текст] / За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О.М.: Монографія. — Харків: Вид-во Ун-ту внутр. Справ, 2000.— 368 с., с. 29
4. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Даниел Белл ; пер. с англ. ; под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 2004. – 783 с].
5. Березовська І. С. Державна інформаційна політика України та основні напрями її вдосконалення / І.Р. Березовська, Д.М. Русак // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/issue/view/132
6. Брижко В. М. Інформаційне суспільство. Дефініції / В. М. Брижко, О. М. Гальченко, В. С. Цимбалюк, О. А. Орехов, А. М. Чорнобров. – К., 2002. – 220 с.
7. Бондаренко М.Ф. Підготовка професіоналів у галузі інформації для державної служби України [Текст] /Бондаренко М.Ф., Маторін С.І., Соловйова Е.А. —Харків: Компанія СМІТ, 2004, с. 160

8. Бусол О. Основні риси контролю за національним інформаційним простором Королівства Велика Британія <http://nbuviar.gov.ua/index.php>
9. Грабельников А. А. Массовая информация в России: от первой газеты до информационного общества [Текст] / А. А. Грабельников. — М.: Изд во Российского университета дружбы народов, 2001. — 329 с., с. 73
10. Гриценко О. М. Мас медіа в процесах демократичних трансформацій українського суспільства (політико культурологічний аспект): автореф. дис. ... д раполіт. наук: 23.00.03 [Текст] / Гриценко О.М.; Київський національний ун т ім. Тараса Шевченка. Інститутжурналістики. — К., 2003. — 31 с.
11. Данільян О.Г., Дзьобань О.П., Панов М.І. Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації. - Харків: «ФОЛІО», 2002. - 296 с
12. Державна інформаційна політика України та шляхи її вдосконалення. [Електронний ресурс]. — Режим доступу :https://pidruchniki.com/politologiya/derzhavna_informatsiyna_politika_ukrayini_shlyahi_vdoskonalennya.
13. Домбровська С. М. Механізми інформаційної безпеки як складові державної безпеки України / С. М. Домбровська // Державне управління науково-освітнього забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері цивільного захисту : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. П. Садкового. — Х., 2015. — С. 282–286.
14. Е-майбутнє та інформаційне право / В. Брижко, В. Цимбалюк, М. Швець, М. Коваль, Ю. Базанов; за ред. М. Швеця. — 2-ге вид., доп. — К.: НДЦПІ АПрН України, 2006. — 234 с.
15. Європейські комунікації : монографія / Макаренко Є. А., Ожеван М. А., Рижков М. М. [та ін.]. — Київ : Центр вільної преси, 2008. — 536 с.
16. *Зелінський М. Ю.* Інформаційне суспільство як новий тип організації життєдіяльності особистості / М. Ю. Зелінський // Теорія і практика управління

соціальними системами. – 2009. – № 4. – С. 158–171. – (Серія «Філософія, психологія, соціологія»).

17. Іванов В. Держава та політика в інформаційному суспільстві / В. Ф. Іванов // Медіа-політика в інформаційному суспільстві : навч. вид. – К. : Акад. Укр. Преси ; Центр Вільної Преси, 2011. – С. 7–15.

18. Іванов В.Ф. Основні теорії масової комунікації і журналістики: Навч. пос. [Текст]/ за наук. ред. В.В. Різуна. — К.: Центр Вільної Преси, 2010. — 258 с.

19. Іванченко Ю.М. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні / Ю.М. Іванченко // Державне управління: 84 теорія та практика. – 2005. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/>

20. Інститут інформаційного суспільства. Інтернет-платформа. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://e-ukraine.org.ua>.

21. Інформаційне законодавство : зб. законодав. актів : у 6 т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. – К. : Вид-во «Юрид. Думка», 2005. – Т. 4 : Інформаційне законодавство країн Європи і Азії. – 384 с.

22. Інформаційна політика: [Текст] Навч. посіб. / Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут. — К.: Знання, 2006. — 663 с.

23. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем: [Текст] Підручник / А.А. Чічановський, О.Г. Старіш. — К.: Грамота, 2010. — 568 с., с. 2

24. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура / М. Кастельс ; пер. с англ. ; под науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : Гос. ун-т. Высш. шк. экономики, 2000. – 606 с, с. 42–43

25. Колодюк А. В. Інформаційне суспільство: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 / Колодюк Андрій Вікторович. – К., 2004. – 234 с.

26. Косілова О.І. Інформаційна безпека України в умовах глобалізації. *Правова інформатика*. 2010. № 3 (27). С. 27
27. Красноступ Г.М. Основні напрями правового забезпечення державної інформаційної політики / Г.М. Красноступ // Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua/30768>
28. Кульчій І. О. Реалізація державної політики у сфері масової інформації України. *Державне управління: удосконалення та розвиток* № 7, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=737>
29. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії [Текст] / *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. — К., 1996. — С. 362—380.
30. Литвиненко О. В. Інформаційні технології та Україна у світовому контексті // *Людина і політика*. - 2001. - № 1.
31. Ліпкан В.А., Максименко Ю.Є., Желіховський В.М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навчальний посібник. — К.: КНТ, 2006. — 280 с. (Серія: Національна і міжнародна безпека) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1350_59375830.pdf
32. Макаренко Є.А. Європейська інформаційна політика: монографія. – К.: Наша культура і наука, 2000. – 368 с.
33. Манфред Май. Медіа політика в інформаційному суспільстві [Текст] / Пер. з нім. В. Климченко та В.Олійник; за ред.. В. Іванова. — К.: Академія Української преси, Центр Вільної Преси, 2011. — 286 с.
34. Martin W. I. *The Information Society* / W. I. Martin. – L., 1988. – 284 p.
35. Masuda Y. *Information Society as Postindustrial Society* / Y. Masuda. – Wash., 1983. – 340 p

36. Мелюхин И.С. Информационное общество: стоки, проблемы, тенденция развития [Текст]. — М.: Издательско торговая корпорация "Дашков и К", 2003. — 232 с.
37. Мельник О. Л. Інформаційне суспільство та суспільство знань – становлення та розвиток понять / О. Л. Мельник // Вісн. Нац. техн. ун-ту КПІ. Серія «Філософія, психологія, педагогіка». – Вип. 2 (Ч. 1). – № 3. – 2007. – С. 57–59.
38. Мільчарек Д. Європейський Союз та його місце в сучасному світі / Д. Мільчарек. – Львів : Інформація. Поступ. Перспективи, 2008. – 172 с.
39. Михайлюк Т. Розвиток інформаційного суспільства в Скандинавських країнах [Електронний ресурс] / Т. Михайлюк. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1784>. – Назва з екрана
40. Москаленко А.З. Теорія журналістики. Навчальний посібник [Текст]. — К.: "Експрес об'ява", 1998. —336 с.
41. Мохова Ю., Луцька А. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України // Державне управління: удосконалення та розвиток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/12_2018/27.pdf
42. Негодченко В. Основні напрями державної інформаційної політики в Україні / В. Негодченко // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 4. - С. 77-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_4_15
43. Нестеряк Ю. В. Міжнародні критерії інформаційної безпеки держави: теоретико-методологічний аналіз / Юрій Нестеряк // Вісн. НАДУ. – 2013. – № 3. – С. 40–45.
44. Оверчук О. В. Євроінтеграційні оцінки, прагнення та очікування європейської спільноти: перспективи для України / О. В. Оверчук // Актуальні проблеми міжнародних відносин : [зб. наук. праць. - Випуск 365 (у двох

частинах). - Частина І] - К. : Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2006. - С. 178-184.

45. Overchuk O. V. British experience of transition to information society and potential possibilities of its adaptation in Central and Eastern European countries / O. V. Overchuk // *Studia społeczno-polityczne*. - Rzeszów, 2007. - С. 127-130.

46. Оверчук О. В. Державна політика використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти Великобританії / О. В. Оверчук // *Грані*. - 2008. - №2 (58). - С. 178-182.

47. Оверчук О. В. Інформаційне суспільство Великобританії: політика розвитку електронного бізнесу та комерції /

48. Пахнін М.Л. Принципи, завдання та інструменти державної інформаційної політики України в сучасних умовах / М.Л. Пахнін // *Теорія та практика державного управління*. – Вип. 3(46). – С.1–9., с. 3

49. Почепцов Г. Від Facebook'у і гламуру до Wikileaks: медіакомунікації / Г. Г. Почепцов. – К. : Спадщина, 2012. – 464 с.

50. Почепцов Г. Г. Державна інформаційна політика в Україні: шляхи вдосконалення [Електронний ресурс] : підручник / Г. Г. Почепцов. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/14940511/politologiya/derzhavna_informatsiyna_politika_ukrayini_shlyahi_vdoskonalennya.

51. Почепцов Г. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Почепцов, С. Чукут. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 88 с.

52. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності масової інформації: Навч. посіб.[Текст]. — К.: Київський університет, 2008. — 334 с.

53. Про інформацію: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12.>]

54. Рябокони́.О.Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства: зарубіжний досвід / О. Рябокони́ // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. - 2016. - Вип. 43. - С. 97-114. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2016_43_9

55. Семенов А. Захист національного інформаційного простору Великої Британії. Матеріали міжнар. конф. «Політична праксеологія: безпека, технології, комунікації» / за ред. В. Бебика. Київ: ВАПН, 2016. С. 91–93Україна в 2005—2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно політичного та соціально економічного розвитку: Монографія [Текст] / За заг. ред. Ю.Г. Рубана. — К.:НІСД, 2009. — 655 с., с. 411

56. Савич А. Європейські програми формування інформаційного простору ЄС // Європейські програми формування інформаційного простору ЄС. [Електронний ресурс.]. – Режим доступу : <http://vmv.kyumu.edu.ua/v/p09/12.pdf>

57. Системна інформатизація правоохоронної діяльності: європейські нормативно-правові акти та підходи до впорядкування суспільних інформаційних відносин у зв'язку з автоматизованою обробкою даних у правоохоронній діяльності: посіб. / В. Брижко, Б. Романюк, В. Цимбалюк, М. Швець; за ред. Б. Романюка. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2006. – Кн. 2. – 509 с.

58. Структура керівних документів державної політики в інформаційній сфері: нагальні проблеми та шляхи впорядкування. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/572>

59. Токар О. Європейський вектор та нова якість інформаційної політики України / О. Токар // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія : Політичні науки. - 2010. - Вип. 4. - С. 328-338. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoap_2010_4_32.

60. Україна в 2005—2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно політичного та соціально економічного розвитку: Монографія [Текст] / За заг. ред. Ю.Г. Рубана. — К.:НІСД, 2009. — 655 с.
61. Чічановський А. А. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем : підручник / А. А. Чічановський, О. Г. Старіш. — К. : Грамота, 2010. — 568 с
62. Шустенко С.О. Інформаційна політика та стан інформаційної сфери країн Європи / Journal of International Relations of KNU. Київ. - 2017 р. [Електронний ресурс.]. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/>
63. Internet Watch Foundation. URL: <https://www.iwf.org.uk/>.
64. Service Level Agreement between the Association of Chief Police Officers (ACPO) and the Internet Watch Foundation (IWF). URL: <https://www.iwf.org.uk/assets/media/hotline/SLA>
65. What is Ofcom? URL: <http://www.ofcom.org.uk/about/what-is-ofcom/>.